

Halász Endre 1915 – 2001

Mindannyiunk által szeretett és nagyra becsült Bandi bácsink, hosszú, gazdag életút után térhetett haza Teremtőjéhez.

Testvéreim!

Kedves feladat nekem, hogy Bandi bácsiról prédikáljak.

Nem mondom el, hogy rendes ember volt, hogy szentté avatási perét se vétóznám meg, mert szerette a Jóistent meg az embereket – hiszen mindezt ti is tudjátok. Inkább képeket villantok fel róla; képeket, amelyek az én képeim róla.

Azt hiszem, '48 karácsonyának töviben láttam először. Akkor harminchárom éves volt. A hittanárok és egyetemi lelkészek lelkigyakorlatán a Duna-parti piarista kápolnában. Talán már akkor észrevettem, amit később másoktól is hallottam, hogy karcsú, aszkétikusnak ható alakjával olyan ez a fiatal pap, mint a pápa, az akkor már 72 éves XII. Piusz. E fiúból minimum püspök lesz – gondoltuk akkor. Nem jól gondoltuk. Hitvalló lett belőle!

'49, '50-ben is ott volt e lelkigyakorlatok folytatásain, de még nem beszéltem vele, sokan voltunk. '51-ben került rá sor. A városligeti Vajdahunyad várban tartottam ifjúsági lelkigyakorlatot. Csodálkoztam, amikor beült a hallgatóság közé. A szünetben elmondta, hogy arra volt kíváncsi, hogyan is történik a jézusi szövegek analizálása, mert hallott róla már az A.C-ben, Endrey püspöktől.

Ezután tízéves szünet következett kapcsolatunkban, mert elvonultam tanulmányozni a magyarországi börtönviszonyokat. Amikor ezt abbahagytam, az óbudai temetőkápolnába kerültem, s vasárnaponként ott miséztem, prédikáltam, gyóntattam egy barátságos békepap védő szárnyai alatt. Amikor ott kitelt az esztendőm, Fekete Gabi – egy börtöntöltelék – vállalkozott rá, hogy kiutazik Pécelre Halász atyához, megkérdezni, hogy jöhetne-e Bulányi atya hozzá vasárnaponként kiségeteni. Negyven éve volt ez, '61 őszén – akkor még *atyáztunk* javából. Jöhettem. Jöttem is, és tíz éven keresztül Pécelen rontottam vasárnaponként a levegőt. Bandi bácsi már húsz esztendeje, hogy elkerült Pécelről. Felőtt kort érhetek már, akiknek nincs képük arról, hogy milyen is volt Halász atya plébániája Pécelen. Fogalom volt, s számomra máig a mintaplébánia.

Amikor a *Lelkipásztori marketing*-et írtam, szükségem volt rá, megszámláltam: akkoriban a vegyes vallású Pécelen kb. hétszáz ember hallgatott misét vasárnaponként. Lebonyolította ezt négy pap: a plébános, a káplán, a nyugdíjas öreg atya, meg én.

Volt mise hétkor, nyolckor, kilenckor, tízkor, fél tizenkettőkor meg még délután. Az első kettő kivételével mindegyiken prédikáció is. Gyóntatás pedig a két gyóntatószék mindegyikében. Aztán ebéd, s beszélgetés késő délutánig. Viksi tartotta a frontot, amit lehetett, elintézt. A Viksi olyan Edina-előző volt Pécel és Bandi bácsi életében. Kifogyhatatlanok voltunk a témákban. Bandi bácsinak időnként lebukott a feje. De ettől magához is tért, s folytattuk.

Amikor vacsora után, a sötétben kikísért a 69-eshez, utána még ellátta mozgássérült nővérét, s következett Bandi bácsi életében a készülés – másnapra. Ezt úgy egy óra felé majdnem mindig abbahagyta. Öt órakor kelt, tehette, mert – amint irigykedve mondtam neki – megkapta a nem-alvás karizmáját.

Két ember volt kíváncsi a filozófiámra. Az egyik Demény Pál, aki számára a Gyűjtőfogházban írtam gondosan WC-papírra gyöngybetűkkel annak summáját, és Bandi bácsi. Kivettem egyszer három nap szabadságot a Tempótól, s kevésbé gyöngybetűkkel neki is leírtam, hogyan jutok el a szerzés, vevés, adás, alakítás egyetemes és dinamikus létkategóriáihoz. A Demény Palinak írt szöveget elvitte a Hegedűs kormány hatására a hipis, s a tűz martaléka lett, de a Bandi bácsinak írt szöveget őrzí még a *Melléktermékek* egyik füzete. Az még életre kelhetne, ha Bandi bácsinak volna folytatása.

E beszélgetések hatására támadt az az ötlete, hogy összeismertet kipróbált papbarátaival. Elhívta Pécelre pl. Bisztrai Gyuri nagybátyját, Laci bácsit, hogy elmondjam neki eretnekségeimet: hogy nincs verekedés, hogy aki keresztény, annak szegénynek kell lennie, meg a többit. S Laci bácsi mindenre igent mondott. Amikor nem tudtam már több eretnekséget mondani, felálltam, s ünnepélyesen megöleltem őt. Ekkor megszólalt Bandi bácsi: Na, Lacikám, szentté vagy avatva!

Bezeg-gyerekké is lett számomra. Zárt ajtók mögött mondtam el '68-ban a péceli templomban ezüstmisémet, s az ünnepi ebédet Elza főzte a plébánián. A börtöntöltelék-meghívottak mellett szüleim is ott vannak. Bandi bácsi olyan volt mindig, mint akit skatulyából húztak ki. Otthon laktam, Mátyásföldön, s Bandi bácsi gyakran megfordult nálunk. Édesanyám késői nevelő intelme így szólott: Fiam, nem tudsz a ruhádra vigyázni, nézd a Halász atyát, ő olyan mindig, mint akit a skatulyából húztak ki!

Nemcsak anyám számára, a péceli alapszervi párttitkár számára is etalon volt. A miséket halálpontosan akkor kezdtük, amikor az óra ütött. Nem így a péceli párttagok, akik elkésve jártak pártgyűlésre. A párttitkár így korholta őket: Halász atya pontosan kezdheti miséit. Még a párttitkár számára is Halász atya volt.

Rosszul választotta meg a barátait, s ezért '76 decemberében felkerült a megbüntetendő bulányista papok Vác-egyházmegyei listájára Laci bácsival, Barnával együtt. A konferencián megkapja a váci megyéspüspök is a maga céduláját. Nézi, nézi Endrey Mihály a neveket, s köztük Bandi bácsiét is, és ezt mondja: *Legjobb papjaim, pertu barátaim.*

Ezek az átímádkozott falak – mondogatta, amikor Mária-ünnepet rendeztünk a péceli templomban, vagy amikor évről-évre eljöttünk nagypénteken esti szertartásra, hogy utána reggel hatig maradjunk elmélkedve virrasztani. Addig-addig imádkozgattuk át a falakat, hogy egyházmegyei érdekből, idős korára tekintettel és nagyobb bajok megelőzése érdekében a püspök kényszerült Bandi bácsit nyugdíjazni.

Nem lett püspök belőle, csak nyugdíjazott plébános, aki hiába volt 31 éven keresztül plébános, öreg napjaira még egy lakásra valót sem gyűjtött magának. Még jó, hogy elmehetett a mozgásképtelen Mártival, a megvakult Elzával egy pap nélküli falu plébániájára, a szadaira.

Ha már ott volt, új életre kelt az egyházközség is. Hitoktatás, bérnyújtás, vasárnapi és hétköznapi misék, és egy új lelkigyakorlatos hely a Bokor számára. A péceli plébániának ezt a szerepét már átvette Kaszapék, s mások otthona. Az istenszeretőknak minden a javukra válik, még a kényszernyugdíjazásból is csupa jó jön ki. És megszülettek a szadai kisközségek is. Immár nem Halász atyáéi, hanem Endre bácsié, hogy ezek is maradandóan, s az idők végéig hirdessék, hogy valaki, s nem akárki járt közöttük.

Nincs még vége az éneknek. Javasolom Bandi bácsi számára, hogy posztumusz kapja meg a Bokor aranydíját. Miért? Mert a szadai években ő lépte meg a Bokor számára a következő lépést. Nem jöhetett ez a lépés hamarabb, de a történelmileg lehetséges első pillanatban jött. Ezekben az években születik meg a SZETA, a Józan Élet Szövetség és a Szomjazom Alapítvány számunkra akkor lehetséges kezdete. A Bokor mindig is tudta, hogy Jézus nemcsak tanított, hanem gyógyított is – szociális munkát végzett a rászorulóknak körében. Bizalmatlanok voltak irántunk, s ezért tanító-tanuló kisközségeinkben úgy oldottuk meg a karitás feladatát, hogy jövedelmünk nem kis hányadát elküldtük Prakash tizenöt ezer indiai gyermekének. Bandi bácsinak súgta meg a Lélek a '80-as években, hogy itt az ideje belehasítani ekéjét a magyar szociális ugarba, s létbe hívja az iszákos-mentő munkát, amely ezer egyházi akadályoztatás ellenére is termi már jó gyümölcsöt nemcsak a fővárosban, hanem vidéken is. Sokan megértették a Bokorból hívó szavát. Istenem, áldd meg érte őt és mindazokat, akik segítettek munkájában. A lelkigyakorlatok első otthonát is, Vinczéék házáét. Bandi bácsinak köszönhetünk végül egy új testvér is, Edinát. Mikor az elmúlt nehéz hónapokban mondtam valamit neki áldozatáról, azt mondta, hogy őt mindenért kárpótolta, hogy e több mint tíz évet Bandi bácsi közelében tölthette. De azért köszönjük meg neki is egy áldással: Áldd meg őt Uram, azért, amit testvérünkért tett.

Azt mondtam, hogy nem vétőzöm meg szentté avatási perét. Számomra az az Istennek tetsző kiemelt fok, aki meglát egy feladatot, amelyet mások nem vesznek észre, s ráteszi arra az életét. A Bokor meglátott néhány ilyen: a kisközséget, gyilkolásra letett eskü helyett a börtönben ülést, a harmadik világ éhezőinek megsegítését, s a magyarországi elesett emberek nem kicsiny sorából az alkoholistákat. Bandi bácsi ezzel a tettel arany betűkkel írta be nevét történetünkbe. Zengjen tehát az ének Szalonta költője szavával:

*Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múl;
Hanem lezárván, ami benne földi,
Egy éltető eszmévé finomul,
Mely fennmarad s nőttön nő tiszta fénye,
Amint időben, térben távozik;
Melyhez tekint fel az utód erénye:
Óhajt, remél, hisz és imádkozik.*

Elkezdem az imádkozást: *Istenem, öleld magadhoz testvérünket! Amen.*

Folytassátok az imádságot!

Bulányi György búcsúztatója

***

Egy ember, aki előttünk járt

Ebben a városban születtem. Itt jártam óvodába, iskolába. Megfigyeltem mindent, ahogy arra csak a gyerek képes: a foltot a házak falán, a görbe villanyoszlopot, a fa gyökerét, ahogy évről évre erejével repeszi a járda aszfaltját..., s egészen addig a napig azt hittem, „tudom, hogy merre mennek, kik mennek az úton” (Radnóti: Nem tudhatom).

Más a város nappal, és más éjszaka. Az éjszakát sokan, sokféleképpen megírták már versben, dalban, prózában, reklámszövegben. A művészek változatosnak látták és láttatják az éjt, mint a kicsapongó, a felszabadult vagy a tomboló vidámság helyét, vagy mint a megérdemelt nyugalom, pihenés, feltöltődés idejét. Azt, amikor az alvó nem játszik szerepet. Az Éj leveszi nappal viselt álarcát, és maga mellé helyezi (Michelangelo, Medici kápolna).

Amit akkor éjjel láttam és tapasztaltam, új volt és megrendítő. Nem hittem, hogy ilyen, emberi tartózkodásra alkalmatlanná züllesztett, lakásnak mondott zugok vannak a belváros fényes főutcáinak mélyén, kivilágított, szobrokkal ékes homlokzatok mögött. Aznap este sokfelé jártunk a vegetálás alja, kút mélye, a nincs tovább, nincs hová, nincs miért tényei és körülményei között. Vastagon leégett lábosok és kiürült pálinkásüvegek, földre dobott, évtizedes szalmazsák-matrac a földön, megfejthetetlen, keserű, sűrű szagok, tömör homály akkor is, ha ég az egy szál villanykörte. Leülni nem lehet, nincs hová, de nem is tanácsos. Egy pillanatra kívülről látom a képet, amelynek mellékszereplője vagyok.

Középen egy magas, elegáns, szemüveges, magas homlokú, ősz hajú úr áll, és éppen beszél. Megjelenése megdöbbenést és zavart vált ki. Személye és szavai a lehetőség és a sivárságba rögzöttség ellentétét elképzelhetetlen mértékig fokozzák. Végtelenül szelíd, türelmes, rábeszélő, megértő és erőt sugárzó. Csak kér. Annyit, hogy a kedves házigazdák jöjjenek el a lelki gyakorlatra, ahol már minden készen van a fogadásukra. Barátai készítenek reggelit, ebédet, vacsorát, ne legyen gondjuk semmire. Nagyon várja őket, nagy szeretettel, hittel és reménnyel van irántuk. Bízunk bennük. Meg lehet szabadulni a rabságból, az alkohol rabságából is, segítő kezek nyúlnak ki felénk, nincsenek egyedül. A Szabadító az Úristen maga, aki számít rájuk, kedves gyermekeinek tudja és akarja őket. Ezért vagyunk itt. Ezen vendég-látói számára volt egy meghívása, amire ők igent mondtak, de aminek ma nem tettek eleget. Vártunk rájuk estig, és mivel nem érkeztek meg, gondoltuk, hogy felkeressük őket, ha valami félelem, vagy egyéb lenne az akadály, eloszlatnánk. Azért jöttünk, hogy megismételjük az invitálást, segítsünk az esetleges hátráltató körülmények leküzdésében.

A zavar és a döbbenet alig elviselhető mértékűre fokozódik. Kifogások nem segítenek, a lélek vergődésének hebegő hangjai szaggatottan törnek utat a sötétben. A szituáció több mint kínos. A szerényen elegáns, szemüveges, magas homlokú, ősz hajú úr, és akit képvisel, a Názáreti, látszólag nem érzékeli ezt. Fesztelen, szerény, és bizakodik, hogy nem jött hiába. Bízunk bennük – bennük, akiket az élet arra tanított, hogy ne bízzanak senkiben, a napi tapasztalat pedig arra, hogy még magukban sem; bennük, akikben eddig még soha senki sem bízott, akiknek még eddig soha „nem volt emberük” (Jn 5,2–16).

Az aznap éjjeli körút, miután számos hasonló helyszínt érintett a városban, éjfél körül ért véget. Mikor kezdődött? Talán késő délután, talán évekkal vagy inkább évtizedekkel azelőtt. Aznap délután egy épülőfélben lévő házban a szerény körülmények készen álltak az első, Bandi bácsi által kezdeményezett, életre hívott Katolikus Iszákosmentő Lelki gyakorlathoz. Vacsora az asztalon, matracok előkészítve, a háziasszony bevásárolt és felkészült a háromnapos lelki gyakorlatra. A hosszú hónapok óta érlelt lelki, szellemi muníció, az első esti

imához és beszélgetéshez az emeleti szoba, még vakolatlanul, de gyertyával és egy kis mezei virágcsokorral az asztalon várta a meghívottak érkezését. A család gyerekei, mind a tízen, lázban égtek, mindenkinek volt még egy ötlete, még egy simítani, kiegészíteni, eligazítani valója. Mindnyájan izgatottak voltunk, az akarás és az esély, amit kaptunk, hogy most esetleg átugorhatjuk saját árnyékunkat, hogy éppen most elkezdődik és megtörténik valami fontos, valami lényeges, lendületben tartott valamennyiünket a nap folyamán, az előkészületek alatt. De egyszer aztán elkészültünk. Késő délután lett. És elkezdődött a tanácstalanság ideje.

Öt óra, hat óra, hét óra. A remény és a reménytelenség pólusai közötti belső ingadozás talán egy kicsit gyakoribbá tette Bandi bácsi mindig fegyelmezett, visszafogott gesztusait. A kéz-dörzsölés, a homlokot, haját végigsimító kéz mozdulatai mindenről pontosan beszámoltak. A szemüveg egyre többször szorult igazításra.

Nem jött el senki. Nem jelentkezett senki. A hangulat szorongóvá vált. Ebben a szorongó hangulatban Bandi bácsi kapva kapott a javaslaton, hogy látogassuk végig a meghívottakat. Honnan ismerte a meglátogatottakat, honnan ismerte a körülményeket és a helyeket? Őt mindenütt ismerték, és megismerték.

Magam egészen addig a napig azt hittem, „tudom, hogy merre mennek, kik mennek az úton”. Azóta, hogy kísérője voltam, és vele jártam végig azt az éjszakát, azt tudom, hogy élt közöttünk egy magas, szerény és kitartó, Istennek elkötelezett, ősz hajú úr, egy ember, egy pap, Jézus tanítványa, aki előttünk járt. Hozzánk is eljött, bárhol, bármilyen körülmények között élünk is, hogy az a nap, vagy egy másik, fordulónap legyen az életünkben, az életemben.

Vinczéné Géczy Gabriella
„Érted Vagyok”, 2011. augusztus